

sic *superba erat*, ut ignorantibus Dei iustitiam, suam vellent constituere... Sic autem dictum est *non poterant*, ubi intelligendum est *quod volebant*, quemadmodum dictum est de Domino Deo nostro: negare se ipsum non potest... Sicut ergo quod Dominus negare se ipsum non potest, laus est voluntatis divinae; ita quod illi non poterant, *culpa est voluntatis humanae*."

Unde Augustinus impotentiam huiusmodi non antecedentem, sed consequentem tantum adstruit (n. 10). »Qui tam superbe sapiunt, ut suae voluntatis viribus tantum existiment esse tribuendum, ut negent sibi esse necessarium divinum adiutorium ad bene vivendum, non possunt credere in Christum... Hinc et illi non poterant credere, non quia mutari in melius homines non possunt, sed *quandiu talia sapiunt, non possunt credere*."

Ad difficultatem vero sic propositam (n. 6.) »Sed aliam causam, inquis, dicit Propheta non voluntatis eorum (nempe cur nolent credere): quam causam dicit Propheta? quia dedit illis Deus Spiritum compunctionis, oculos, ut non videant et aures, ut non audiant et excaecavit oculos eorum et induravit cor eorum." Augustinus respondet: »Etiam hoc eorum voluntatem meruisse respondeo. Sic enim excaecat, sic obdurat Deus deserendo et non adjuvando, quod occulto iudicio facere potest, iniquo non potest." Scilicet obdurat Deus *non adjuvando*, h. e. non conferendo gratiam adjuvantem, nempe actu efficacem. Verum 1) quod gratia non sit efficax, id a voluntate pendet: cur ergo gratia non conferatur efficax actu, seu cur gratia, quae confertur, non sit actu efficax, causa est voluntas. Praeterea potuisset quidem Deus gratiam aliquam conferre, quam praeviderit efficacem, sed iuste eam negavit, quia id eorum voluntas mala meruit. Et ita obdurat Deus deserendo, h. e. *non adjuvando*, seu non conferendo gratiam actu efficacem, quod potest proinde dupliciter intelligi, h. e. vel propter demerita praecedentia negat gratiam, quam praescivit fore efficacem, vel simpliciter *deserit*, quatenus negante voluntate cooperationem suam gratiae sufficienti, Deus non adjuvat eam. Quia ergo, ut alibi Augustinus docet, Deus non deserit nisi deseratur; non Deus, sed voluntas est unica causa actus mali.

V. Iam vero ita definito conceptu obstinationis, quae in hac vita locum habere potest, constat facile obstinatos gratiis

necessariis non privari. Id liquet 1) auctoritate s. Thomae, qui 1) obstinationem in hac vita non vult esse nisi imperfectam, a qua proinde potest homo recedere et converti ad bonum; id porro sine gratia fieri nequit; qui 2) obstinationem in eo ponit ut quis difficile cooperetur ad hoc ut exeat de peccato; ut autem quis cooperetur, requiritur gratia Dei, cui ille cooperatur: supponit ergo adesse gratiam, cui posset ille absolvi, sed cui difficile cooperari potest. Et sane supponit in obstinatis s. Doctor *motus ad bonum surgere etsi debiles*: hi porro sunt motus gratiae.

Liquet 2) auctoritate Augustini. Nam causa cur obstinati non possint bene agere, est quia nolunt; porro haec ratio falsa esset in sententia Augustini, si desset gratia, quae potestatem conferat. Rursus Augustinus concedit tantum iis deesse gratiam adjuvantem sive actu efficacem, sed id ex eorum culpa esse docet: non ergo negat, imo implicite asserit obstinatis adesse gratias sufficientes praeparantes vel proxime vel remote voluntatem.

Adverte in iis verbis *deserendo et non adjuvando*, particulam *et* esse explicativam: si enim sequentia aliud dicerent ac praecedentia, minus dicerent ideoque inutilia forent.

Rursus adverte quod haec Augustinus dicit *Deum obdurare non adjuvando*, alibi dicit *Deum obdurare non miserando*, L. I. ad Simplic. q. 2. nn. 15. 16. Misericordia enim Dei est collatio gratiae adjuvantis sive actu efficacis: »cuius enim miseretur, sic eum vocat quomodo scit ei congruere ut vocentem non respuat," ut ibidem ait n. 13.

Et sane quod a Thoma audivimus, obstinationem in hac vita non esse nisi imperfectam, id iam Augustinus docuerat. Ait enim in Psal. VI. n. 8. in verba Pauli (Rom. I. 28.) delit illos Deus in reprobum sensum: Ea est caecitas mentis: in eam quisquis datus fuerit, ab interiore Dei luce secluditur, *sed nondum penitus, cum in hac vita est*. Sunt enim tenebrae exteriores, quae magis ad diem iudicii pertinere intelliguntur, ut penitus extra Deum sit quisquis, dum tempus est, corrigi noluerit; penitus enim esse extra Deum quid est, nisi esse in summa caecitate?... Huius irae inchoatio est, quam in hac vita patitur quisque peccator... et ideo non dicit (Psalmus VI. 8. Turbatus est ab ira oculus meus) *extinctus est, sed turbatus est ab ira oculus meus*."

Hinc in Psalm. XVIII. Enarrat. 1^a. n. 7. docet quod »Verbum caro factum mortalitatem nostram suscipiens non permisit ullum mortalium excusari se de umbra mortis et ipsam enim penetravit Verbi calor.» Quantaecumque igitur sit in hac vita umbra mortis, ea non est totalis, sed luce et calore divini solis adspargitur, gratia nempe, qua excaecatus possit, si velit, in viam iustitiae redire.

VI. Et re quidem vera 3) ut ex analogia quoque fidei arguamus, id fuit persuasum Augustino quod Catholicus quisque sentit et ratio ipsa demonstrat, tempus praesentis vitae esse tempus probationis et cursus nobis a Deo concessum ut operando vitam assequamur aeternam potestatemque operandi pro consecutione finis desinere desinente vitae; nunc esse nimirum tempus misericordiae, in altera vita tempus esse iudicii. Ita Tract. XLIV. n. 6. in Ioann. in ea verba: venit nox quando nemo potest operari »Quid dicemus de nocte ista? quando erit quando nemo potest operari? Nox ista impiorum erit, nox ista eorum, quibus in fine dicitur; ite in ignem aeternum... Operetur ergo homo dum vivit, ne illa nocte praeveniatur, ubi nemo possit operari... Aliud est tempus operationis, aliud receptionis... dum vivis, fac.» Et Tract. LIV. n. 5. »Nunc est tempus misericordiae, post erit iudicii.» Ergo etiam obstinati, qui haec vivunt, possunt suam salutem operari, ipsis quoque praesto est misericordia Dei; habent igitur gratias, quibus possint salvari.

VII. Quamvis ergo voluntati Dei salvificae per se non obstaret peccatores aliquos prorsus deserere, nulla amplius suppeditata gratia: sicut enim posset illos in peccato existentes morte plectere aut mente privare, ita potest quoque concessio adhuc bono naturali longioris vitae, privare omnibus gratis eosque habere veluti iam damnandos; attamen spectata oeconomia divinae providentiae, qua tempus praesentis vitae statuitur ut tempus probationis et viae, dicendum est quod quousque Deus vivere permittit peccatores, spatium quoque poenitendi eis concedit et ideo adhuc pertinent ad voluntatem Dei salvificam, quae omnibus confert media necessaria ad salutem. Unde August. Retrac. L. I. c. XIX. n. 7. »De quocumque pessimo in hac vita constituto non est utique desperandum nec pro illo imprudenter oratur, de quo non desperatur.»

Id confirmatur quoque dogmate catholico contra Novatianum constituto, nullum nempe esse peccatum quod poenitentia expiari non possit et ab Ecclesia remitti; possunt ergo et obstinati poenitentiam agere h. e. a suo lethargo respicere et ad Deum redire.

VIII. Adverte Augustinum in Exposit. quarumd. proposit. Epist. ad Rom. c. 62. dicere de Pharaone obdurato: »Non ergo hoc illi imputatur quod tunc non obtemperaret, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat; sed quia dignum se praebuit cui cor obduraretur, priore infidelitate.» Veram haec Augustini dicta cum quadam eius singulari doctrina nexa sunt. Scilicet in errore eo versans quod initium fidei non sit Dei donum, sed per ipsum impetremus cetera dona, docet haec quod licet opera bona, quae per gratiam Dei facimus, imputentur nobis, seu nostra sint, quia volentes agimus; speciali tamen ratione fides nostra est nobisque imputatur, quia ea ex nobis solum est atque est principium et ratio cur sint cetera opera bona. Iam vero hanc falsam doctrinam, quam postea damnavit, illustrat exemplo hoc, quod nempe Pharaoni obdurato primum peccatum, quo obdurari meruit, imputetur, non imputentur ea, quae obdurationem sequuntur. Intelligenda nimirum haec sunt de speciali imputatione, qua primum peccatum imputatur, quemadmodum censebat Augustinus imputari fidem. Nam primum peccatum ex sola hominis malitia est; quae vero obdurationem sequuntur, de supplicio Dei quoque veniunt, ut ibi Augustinus loquitur, qui in poenam praecedentium peccatorum obdurat, sive deserit peccatorem. Ceterum reiecta hac falsa doctrina de initio fidei, censendus est Augustinus illud postea de obduratione sensisse quod ex eo recitavimus e Tract. LIII. in Ioann.

Afferunt ex Lib. De Nat. et Grat. c. 22. »praevicatorum legis digne lux deserit veritatis, qua desertus utique fit caecus et plus necesse est ut offendant et cadendo vexetur vexatusque non surgat, ut ideo tantum audiat vocem legis, qua admonetur implorare gratiam Salvatoris.» Verum 1) si admonetur implorare gratiam Salvatoris, ergo id potest; igitur habet saltem gratiam orandi. 2) Desertio haec non est ex negatione omnis gratiae, sed gratiae actu auxiliantis. Poena quidem in eo est, quod uberiores gratias vel efficaces Deus non conferat,

non vero quod omnem neget gratiam; nam omnia, quae in hoc statu fiunt, et peccata esse testatur Augustinus et homini imputari; neque imputari tantum docet propter primum peccatum, sed singula per se; nam auctis hisce peccatis augeri quoque poenam dicit. Porro si gratia deesset, potestas iuxta Augustinum deesset vitandi peccata; unde iniuste imputarentur. Ergo.

Dices quaedam esse peccata irremissibilia, ut liquet ex Matth. XII. 31. 32. spiritus blasphemiae non remittetur: quicumque dixerit verbum contra Filium hominis remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum S. non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro. Nonne obstinatio in malo posset esse huiusmodi peccatum in Spiritum S.? Respondeo remittens lectorem ad ea, quae in hac materia disputavi in Tract. De Poenit. Th. IX.

THESIS LXI.

Nullis hominibus adultis vel infidelibus media opportuna aut gratiae sufficientes negantur, quibus ad agnitionem valeant venire veritatis salutemque tandem obtinere.

I. Quoniam per actus bonos naturales se potest homo negative disponere ad gratiam; hinc ut homo adultus ad fidem perveniat, requiritur quidem gratia supernaturalis, quae immediate praeparet ipsum ad fidem, quae gratia multiplex esse potest et altera altera plus minus mediata; attamen dispositio negativa ad gratiam per naturalia media seu auxilia obtineri potest. Porro si fides est finis necessario consequendus, illa saltem media praesto esse debent, quibus homo faciens quantum in se est, ad fidem perveniat. Quod si censeas nullum actum bonum fieri, qui non sit supernaturalis, non nisi de gratia proprie dicta sermo esse potest. Demonstratio thesis pendet ex statuta alibi doctrina de voluntate salvifica seria universali, quam quidem supponimus.

II. Non est autem opus declarare speciatim quomodo Deus consulat salutem cuiuscumque infidelis, qui ignorantia invincibili laborat. Certum est enim Divinae omnipotentiae non deesse vias, quibus assequatur quod intendit nec nos de hac re solli-

culos esse oportet. Si enim Deus vult non nisi per fidem proprie dictam salvare homines (damnata est enim propositio, quae docet: fides improprie dicta ex testimonio creaturarum ad iustificationem sufficit), cum homines vel gratis supernaturalibus consentientes vel primum secundum vires naturae faciant quod in se est, Deus certe iis ita consulat, ut habere possint fidem. Ceterum gratias quoque infidelibus conferri Ecclesia tenet. Inter damnatas ab Alexandro VIII. an. 1690. 7. decemb. haec est propositio 5^a. Pagani, Iudaei, haeretici alique huius generis nullum omnino accipiunt a Iesu Christo influxum: adeoque hinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam et inermem sine omni gratia sufficiente." Cf. et proposit. 29^a. Quesnelli: Extra Ecclesiam nulla datur gratia.

III. Audiendus vero ss. Pius IX. qui in Epistola encyclica ad Cardinales, Archiepiscopos et Episcopos Italiae data die 10 Augusti 1863. haec habet: »Notum Nobis Vobisque est, eos, qui invincibili circa sanctissimam nostram religionem ignorantia laborant quique naturalem legem eiusque praecepta in omnium cordibus a Deo insculpta sedulo servantes ac Deo obedire parati, honestam rectamque vitam agunt, posse divinae lucis et gratiae operante virtute, aeternam consequi vitam: cum Deus, qui omnium mentes, animas, cogitationes habitusque plane intuetur, scrutatur et noscit, pro summa sua bonitate et clementia minime patiatur quempiam aeternis puniri suppliciis, qui voluntariae culpa reatum non habeat."

Conferre licet ea, quae dedimus in Parergo ad Caput II. pag. 254. sub nn. I. III. IV. quae ad Thesim praesentem confirmandam et illustrandam plurimum conducunt.

IV. Ratio autem Thesis simplicissima est. Ea nempe ex eo pendet quod universalis sit voluntas Dei ut homines salventur et veniant ad agnitionem veritatis I. Tim. II. 1. seqq. atqui infideles nequeunt ad fidem actu venire nisi per gratiam praeparentur; ergo et iis suas gratias destinavit Deus ac pro opportunitate confert.

V. Non est tamen dimittenda Thesis quin Augustinum liberemus a calumnia ipsi inflata a Iansenio quoad quadruplicem statum hominum, quem Augustinus distinxit, *ante legem, sub lege, sub gratia, in pace*. Iansenius enim de statu naturae lapsae L. III. c. 2. seqq. docet quod »sententia Augustini,

quam tantopere pelagiani detestati sunt, non alia quam ista est: quod arbitrium voluntatis post lapsum primi hominis, antequam gratia visitetur h. e. antequam christianam suscipiat fidem, unde incipit gratia, sub cupiditatibus terrenis ita captivata possideatur, ut libertas illa voluntatis velut ferreis vinculis adstricta nullo modo possit surgere, ut bonum velit aut faciat, sed ut tantummodo captivo motu versetur in malo." Id Iansenius probat et hoc quarto argumento »ex quatuor statibus populi Dei ante legem, sub lege, sub gratia et in pace. Apud Augustinum enim inter status illos haec differentia est, quod in duobus primis arbitrium sub peccati concupiscentia captivum et servum iacet, ita ut legem iustitiae sibi propositam seu ipsum opus bonum quod lex iubet, implere non possit. Nam quamvis in secundo statu iam instructus homo per legem et supplicii timore territus, quibusdam subinde bene vivendi desideris percullatur; quia tamen arbitrium nondum est a peccato idest a concupiscentia voluntati seu consensui eius dominante liberatum, non potest motibus illius resistere... In ceteris duobus statibus arbitrium gratia liberante liberum est et vel dimicat vel in beatitudinis pace requiescit. Status isti certis gradibus in toto humano genere distinguuntur, ut primus locum habuerit in plerisque ab Adami lapsu usque ad Moysen, qui legem dedit, quo toto tempore in summa ignorantia vixit genus humanum. Secundus a Moysse usque ad Christum, qui gratiam liberantem dedit; nam illud tempus fuit legis tollentis quidem ignorantiam, nullam tamen bene operandi gratiam multoque minus libertatem arbitrio a dominantis cupiditatis tyrannide largientis. In tertio statu Christi gratia genus humanum liberat... In quarto perfectissime liberi triumphamus." Subdit porro: »Status isti proportionem quadam in singulis etiam hominibus locum habent. Primus et secundus quamdiu homo in profunda legis iustitiae faciendae ignorantia vel, etiam si iam praecepta noverit, fide tamen vera vel spiritu caritatis liberante destitutus sub cupiditatibus suis vincientibus et vincientibus iacet... In tertio statu arbitrium eruitur et liberatur a lege peccati et mortis... In quarto per beatam resurrectionem liberatur ab omni malo." Provocat Iansenius ad Enchir. c. 118. ad Lib. qq. LXXXIII. q. 66. ad Comm. in Epist. ad Galatas c. 5. ad Expositionem quarum-

dam propositi. Epist. ad Rom. in Psalm. 64. et Cont. Julian. L. VI. c. 23.

VI. Huius rei mysterium Iansenius L. I. De Gratia Christi c. 2. aperit his verbis: »Iuxta doctrinam Augustini in Scriptura fundatissimam... consilium Dei reformando Iudaeorum populo saluberrimum in danda lege fuit, non ut per gratiam sufficientem, quae adesset ipsis, eam observando recte viverent, quod eos nondum posse praesciebat; sed ut multitudine peccatorum et magnitudine praevaricationum, quae per legem, quam implere non poterant, secutura sciebantur, eorum superbia frangeretur... ut convicto superbiorum fastu et humilitate concepta, tandem aliquando agnoscerent, se aegrotos esse legemque datam implere non posse... qui scopus Dei tantum abest ut sufficientem gratiam observandae legis Iudaeis affuisse supponat, ut potius e contrario convincat nullo modo eis affuisse, sed istam viam conterendae superbiae Deum elegisse, ut ad gratiam observandae legi sufficientem invocandam et impetrandam propriae infirmitatis cognitione et confessione perduceret."

Item Iansenius De Gratia Christi L. III. c. 9. distinguens filios et heredes Veteris Testamenti, qui bonis terrenis sibi promissis inhiantes, bene quidem vivere sibi videbantur, sed peccatores erant, a Dispensatoribus et Gestoribus Veteris Testamenti, qui figurativa eius praecepta promissaque non spernebant, sed in eis tanquam in signis quibusdam prophetantibus intelligebant, diligebant et exspectabant Novum; hac inquam, distinctione statuta, decernit quod quidquid hactenus de Iudaeis sub veteri lege constitutis dixerat, accipiendum sit de veris et genuinis heredibus atque filiis illius Testamenti, quod in monte Sina datum fuit et in servitute generabat.

VII. Iam vero sententia haec aliena est prorsus ab Augustini mente, et ita aliena, ut eiusdem auctoritate evidenter refellatur.

Sane 1). Hanc ipsam sententiam, quam Iansenius Augustino imponit, obiciebant eidem pelagiani, ut testatur Augustinus Cont. duas epist. Pelagg. L. III. c. 2. »Legem Veteris Testamenti nos, aiunt, dicere non ob hoc datam fuisse ut iustificaret obediens, sed ut gravioris fieret causa peccati." Quid vero ad haec Augustinus? An concedit id a se dici? audi

»Prorsus non intelligunt quid de lege dicamus, quia id quod dicit Apostolus, quem non intelligunt, dicimus." Certum est igitur id non doceri ab Augustino quod ei pelagiani et cum pelagianis Iansenius imponit. Quid ergo dicebat Augustinus? Comparabat duos priores status *ante legem* et *sub lege* cum statu *sub gratia* spectatos secundum id quod sunt in se ipsis, ratione habita propriae oeconomiae et sufficientiae ad salutem. Si namque lex vel naturalis vel scripta per se spectetur, ea profecto ad salutem non sufficit; per eam enim est cognitio eius, quod agendum est, sed non est auxilium necessarium ad opus; imo cum per legem sit cognitio peccati, si sola haec sit, non iustos, sed potius praevaricatores facit. Hunc esse Augustini sensum liquet ex sequentibus. Ibidem enim ait »Sed dicimus lege fieri, ut Deus quid fieri velit, audiatur; gratia vero fieri, ut legi obediatur." Ubi habes distinctionem inter legem et gratiam petitam ab effectu proprio utriusque. Et c. 4. »Quis catholicus dicat, quod nos dicere iactitant: Spiritum S. adiutorem virtutis in Veteri Testamento non fuisse nisi cum vetus Testamentum sic intelligimus, quemadmodum Apostolus dixit: *A monte Sina in veritatem generans?*" Scilicet prout erat testamentum servorum, legem ferens terrentem, punientem, non adiuuabat; tantum sub hac ratione spectatum dici potest caruisse gratia; id porro est legem secundum id tantum, quod est ei proprium, considerare. Rursus c. 7. n. 20. »Planius et brevius ita dici potest; Iustitiam legis non impleri cum lex iubet et homo quasi suis viribus facit; sed cum Spiritus adiuuat et hominis libera, sed Dei gratiâ liberata, voluntas facit." Hoc est, voluntas sub lege est voluntas instructa quidem notitia quid Deus iubeat; sed suis naturalibus viribus relicta non sufficit ad legis observantiam, sed Spiritus adiuuans requiritur.

Et re quidem vera 2) ita intelligendam esse Augustini doctrinam ex eo evidentissime evincitur, quod Augustinus certissime et frequentissime docuerit hominibus Veteris Testamenti ne dum maioribus sed et populo indiscriminatim fuisse praesto gratiam Dei et fuisse iustos inter eos. Sane in Psalm. LXVII. n. 2. »Erant etiam in illo populo, qui intelligerent, habentes fidem, quae postea revelata est, non ad legis literam, sed ad gratiam Spiritus pertinentem. Non enim sine ipsa fide fuerunt, qui eius in Christo futuram revelationem praevidere et prae-

nuntiare poterunt, cum et illa vetera Sacramenta significantia fuerint futurorum. An soli prophetae habebant hanc fidem? non et populus? Iam vero etiam qui prophetas fideliter audiebant, eadem adiuuabantur gratia, ut intelligerent quod audiebant. Sed utique Sacramentum Regni caelorum velabatur in Veteri Testamento, quod plenitudine temporis revelaretur in Novo." Cf. et epist. eius ad Hilarium siculum 157. n. 14. 15.

VIII. Quare Augustinus 3) inter Testamentum Vetus et Novum non hoc discrimen ponit quod tunc gratia deesset, nunc sit; sed quod *tunc* esset *occulta*, *nunc manifesta*. In Epistola, quam cum aliis quattuor Episcopis ad Innocentium scripsit, ait n. 14: »Per legem cognitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia Dei manifesta est, testificata per legem et prophetas. Cum dicit Apostolus: manifestata est, ostendit quia et tunc erat (iustitia Dei, quae secundum Augustinum ea est, qua nos Deus iustos facit. Lege inter alia caput 7. n. 20. Lib. III. contr. duas epist. Pelag. et Serm. LXXXII. c. 9.), sed tanquam illa pluvia, quam Gedeon impetravit, tunc velut in vellere occulta, nunc autem velut in area manifesta . . . Sicut confugiunt multi a facie regnantis peccati ad gratiam, velut in area nunc patentem, ita pauci (Iudaei iusti, pauci comparati cum iustis ex Ecclesia, quae totum orbem complectitur) ad eam confugiebant velut in vellere tunc latentem." Scilicet oeconomia populi Iudaici erat per se oeconomia legis quae manifesta erat; gratia vero eidem populo conferebatur, sed non vi legis seu vi illius oeconomiae, sed vi oeconomiae Evangelii, quae quidem tunc velata erat et latens, nunc vero post Christum revelata et manifesta est. Unde in Veteri Testamento dicitur fuisse manifesta lex, gratia occulta.

IX. Ceterum ut intimius doctrina Augustini intelligatur, advertendum est discrimen ab ipso positum inter has duas phrases: *esse sub lege* et *esse in lege* seu *cum lege*. In Ioann. Tract. III. n. 2. »Unde facti erant homines sub lege? non implendo legem. Qui enim legem implet, non est sub lege, sed cum lege." Ibid. Tract. LI. n. 27: »Omnes rei sub lege sunt, bene viventes cum lege sunt." In Psalm. 1. n. 2: Aliud est *esse in lege*, aliud *sub lege*. Qui in lege est, secundum legem agit; qui est sub lege, secundum legem agitur. Ille ergo liber est, iste servus." Itaque sub lege esse, non est tantum legem

habere, sed legem habitam non servare eaque proinde reum fieri et damnari: servus proinde est qui est sub lege; non enim amore iustitiae operatur, propter quem liber esset sub gratia et in lege et cum lege ac propterea obnoxius est minis, terroribus et vindictae legis. Quare de quovis homine sive Iudaeo, sive Christiano Augustinus affirmat quod sub lege est, si eam non implet; lex enim iusto non est posita, sed iniusto et affirmat quod in lege est, si eam implet. Si autem fiat comparatio populi Veteris Testamenti et populi Novi Testamenti et utriusque oeconomia secundum id, quod proprium habet spectetur, liquet quod »in lege veteri praevalebat timor, in nova amor” ut ait in Psalm. LXXVII. n. 7. et quod homines Veteris Testamenti, ratione habita solius oeconomiae legis, non poterant observare legem, possunt autem homines Testamenti Novi; Gratia enim propria est huius status, prout talis est. Porro si »lex usitata vocatur cum minatur, terret, vindicat” (Ad Simplic. L. I. q. I. n. 17) et si sub lege est qui eam non implet, etiam sub lege erit, qui eam implere nequit et idcirco eius vindictam timere debet; quocirca homines Testamenti Veteris, cum ratione habita solius legis, quae sola ad eos spectabat, non possent implere legem, erant sub lege. Verum quemadmodum Christianus, qui ratione oeconomiae, in qua vivit, est sub gratia, si tamen legem non servat et peccat, ipse est sub lege et idcirco, ut Augustinus ait, ad Velus Testamentum in servitutem generans spectat; ita et Iudaeus, qui ratione oeconomiae, in qua vivebat, erat sub lege, si tamen legem servasset per gratiam, quae ei non deerat per merita Christi, qui etiam tum operabatur, ipse in lege fuisset et sub gratia atque spectasset ad Testamentum Novum. Contr. duas epist. Pelagg. L. III. c. 4. n. 9. »Ad Testamentum Vetus, quod est a monte Sina in servitutem generans, quod est Agar, illi pertinent, qui cum acceperint legem sanctam et iustam et bonam, putant sibi ad vitam literam posse sufficere et ideo qua fiant factores legis, divinam misericordiam non requirunt.” Quae doctrina Augustini de hominibus *sub lege*, eadem est de hominibus, qui fuerunt *ante legem*. Spectati namque secundum rationem status sui carebant quoque lege positiva extrinsecus data; non tamen carebant, propter merita Christi revelanda in statu gratiae, notitia ac gratia necessaria ad agendum. An pu-

tandum est censuisse Augustinum Patriarchas omnes, Seth, Noe, Abrahamum, Isaacum etc. gratia Dei destitutos fuisse, et nihil fecisse nisi peccata? Quid manifestius contra Scripturam? Sane illis non secus ac iis, qui sub lege veteri erant, affirmat Augustinus in Enchir. c. 118. gratiam fuisse collatam. »Sic est et Dei populus ordinatus per temporum intervalla, sicut Deo placuit. Nam fuit primitus ante legem, secundo sub lege... deinde sub gratia... *Quae quidem gratia nec antea defuit, quibus eam oportuit impertiri, quamvis pro temporis dispensatione, reclusa et occulta.*”

Cum igitur status singularis hominis, qui prius in altissimis ignorantiae tenebris vivit, deinde peccatum per legem cognoscit, tum tandem gratia Dei adjuvatus recte operatur, comparetur cum his statibus generis humani secundum id tantum quod hi status ex se proprii habebant; non sequitur, quod in prioribus statibus genus humanum existens carnerit auxiliis necessariis ad operandum salutariter, nec fuerint homines iusti. Faure in l. c. Enchirid.

THESIS LXII.

Quamvis Deus nemini neget auxilia sufficientia ad salutem assequendam, non eadem tamen est quoad singulos distributio gratiarum. Huius autem diversae distributionis ratio in inscrutabilibus iudiciis Dei, apud quem nulla est iniquitas, latet in eaque diversa distributione positum est mysterium praedestinationis.

I. Primum constat ex hactenus demonstratis. Alterum facto constat; nam e. g. gratiae exteriores, ut praedicatio Verbi, non eadem fuerunt et sunt apud omnes ipsaeque interiores gratiae saltem prout efficaces et adjuvantes sunt, rursus non sunt eadem pro omnibus. Thesis eo spectat, ut intelligatur in distributione gratuita gratiarum mysterium providentiae Dei supernaturalis sive praedestinationis esse positum. Afferimus primum Augustini doctrinam, ex qua huiusmodi mysterium constabit: simplici deinceps animadversione adhibita patebit in sola distributione gratiarum positum esse mysterium praedestinationis.

II. Itaque pelagiani, ut notum est, negabant gratiae gratuitatem atque contra eam obiciebant, quod si gratia datur gratis, asserendum sit fato quodam hominum sortes regi vel Deum esse acceptorem personarum (cf. cont. Julian. L. III. c. 18. n. 46. et Epist. ad Sixtum CXCIV. n. 4.).

E contrario Augustinus tuebatur gratiam prorsus gratuitam, negans inde consequi illud utrumque, quod pelagiani colligebant. Quaestio proinde eaque duplex occurrebat atque utrumque accurate distinguit Augustinus (De Dono persever. c. 8. nn. 16, 18. Epist. cit. c. 2. nn. 4, 5. Cont. Julian. L. IV. c. 8. n. 46): nimirum 1) cur gratia Dei non omnibus detur, sed aliis detur, aliis non detur. 2) Si ex omnibus, quorum nemo eam meretur, quibusdam tantum datur, cur potius huic, quam illi detur. Non eodem modo utriusque quaestioni Augustinus respondet.

III. Antequam Augustini referamus responsiones, advertendum est 1) gratiam, de qua quaestio est, non esse quancumque gratiam, sed certam quandam gratiam, gratiam nempe uberiorem, vel gratiam actu efficacem. Nam gratia sufficiens e sententia ipsius Augustini (ut demonstratum supponimus) negatur nemini, quaestio ergo de ea esse nequit, cur non omnibus detur. Augustinus autem, ut iam alibi notavimus, speciatim de ea gratia, quae coniuncta est cum effectu, de gratia *electionum, filiorum promissionis* loquebatur. Quaestio proinde huc redibat, cur non omnibus datur ipsa fides, iustificatio, perseverantia; seu cur non omnibus ea gratia confertur, quae aliis tamen datur, qua fit ut actu credant, iustificentur, perseverent.

Advertendum est 2) gratiam efficacem sub hac formali ratione prout praevisa est futura efficax, si detur, nemini deberi: quod enim homo exigere potest, est gratia qua possit seu gratia sufficiens aut efficax in actu primo; quod autem sit efficax gratia in actu secundo, id in potestate ipsius hominis gratia sufficiente adiuti positum est; non est ergo cur Deus aliquid amplius tribuere teneatur.

Unde 3) ratio sufficiens ad sedandas omnes querelas, haec duplex est: prima, uberior vel efficax gratia, prout talis, est donum indebitum, est indebita misericordia; altera, quod gratia sufficiens, quae homini datur, non sit in ipso efficax, id ex culpa est hominis; ideoque ex ipso homine est quod gratiam efficacem non habuerit.

Verum 4) negari nequit quod omnipotenti Deo non deest modus, quo omnes ita vocet ut vocentem infallibiliter sequantur et si Deus vellet etiam ipsorum (qui non sequuntur) misereri, posset eos ita vocare, quomodo illis aptum esset, ut et moverentur et intelligerent et sequerentur (Ad Simplic. L. I. q. 2. nn. 13, 14.). Cur ergo non omnibus talis gratia datur, sive cur non omnes ita vocantur?

IV. Augustini responsio ad hanc primam quaestionem huc redit. Qui quaerit rationem huius diversae distributionis gratiarum, potest hoc sensu quaestionem movere, ut velit Deum arguere iniustitiae, ac si diceret: Nonne est Deus iniustus, quia in pari causa quorundam miseretur, quorundam non miseretur? Vel, concessio quod nulla iniustitia sit penes Deum quaerere tamen adhuc potest, cur Deus, qui poterat omnium misereri, noluerit reapse omnium ita misereri.

Quaestioni priori modo intellectae Augustinus respondet demonstrando nullam esse iniustitiam penes Deum, tum quia si gratia non est efficax, id est ex culpa hominis; tum quia gratia efficax est beneficium indebitum. Enchir. c. 99. »Miseretur magna bonitate, obdurat nulla iniquitate: ut nec liberatus de suis meritis gloriatur, nec damnatus nisi de suis meritis conqueratur.» Porro haec merita sunt, quia gratias sufficientes habens, iis noluit consentire; obduratio ergo, quae in negatione gratiae adiuvantis consistit, non ex Dei iniquitate sive iniustitia, sed ex culpa hominis reptenda, quae gratis sufficientibus non consentiens in causa fuit cur non adiuveretur a Deo. Et de Praed. SS. c. 8: »Cur ergo non omnes docet ut veniant ad Christum, nisi quia omnes quos docet, misericordia docet; quos autem non docet, indicio non docet?» Si misericordia, ergo beneficium est indebitum. Porro quando audis *iudicium*, una intelligis docere Augustinum quod mala voluntas hominis in causa sit, quae id meruerit, ideoque gratias speraverit, quibus poterat esse bona. Loquens enim de Deo excaecante et obdurante (Tract. in Ioan. LIII. n. 6.) ait: »etiam hoc eorum voluntatem meruisse respondeo. Sic enim excaecat, sic obdurat Deus deserendo non adiuvando, quae occulto iudicio facere potest, iniquo non potest.» En quid sit iudicium Dei non esse iniquum: quia nempe hominum voluntas id meruit. Supponitur proinde gratias sufficientes non defuisse, quibus valeret bene agere.

V. Notandum est quod Augustinus ut magis in aperto ponat rationem hanc *indebiti*, quae gratiae competit, provocat frequenter ad peccatum originale. Non quod peccatum originale solum sit ratio sufficiens cur statuta reparatione totius humanae naturae per Christum, negetur gratia sufficiens, sed quod idem peccatum sit ratio ostendens gratuitam esse et indebitam gratiam naturae et praesertim gratiam efficacem, quam gratuitatem gratiae unice Augustinus demonstrandam sibi assumit. Verum ne perperam Augustini sententia intelligatur, advertendum est Augustinum loqui de discretionem ea, quae fit per primam gratiam, quae omnes reperit obstrictos peccato originali et ideo indebitam gratiam demonstrare ex peccato originali adhuc existente et nondum remisso falsumque esse quod Augustinus rationem negationis gratiae efficaci et perseverantiae iustus repetat etiam ex peccato originali quantumvis remisso. Id posset demonstrari analysi instituta eorum omnium testimoniorum Augustini, quae afferuntur ab iis, qui hanc sententiam Augustino imponunt, quod nempe Deus aliquos bono adeo magno privet propter peccatum, quod eis plenissime condonavit. Sed quia omnia ea testimonia sibi simillima sunt, satis erit unum recitare; cetera conferri possunt. Contr. duas epist. Pelagg. L. II. c. 7. definita acceptione personarum et in medium allata parabola denariorum Matth. XX, 1. seqq. pergit: »nempe hic tota iustitia est: hoc volo. Tibi, inquit, reddidi, huic donavi: neque ut huic donarem, tibi aliquid abstuli aut quod debebam vel minui vel negavi. Sicut ergo hic nulla est acceptio personarum, quia sic alius honoratur ut alius delicto non fraudetur; sic etiam cum secundum propositum Dei vocatur alius, alius non vocatur, vocato datur gratuitum bonum, cuius boni est vocatio ipsa principium; non vocato redditur malum, quia omnes rei sunt *ex eo quod per unum hominem peccatum intravit in mundum* . . . Bonum quidem immerito et gratis datur; quia ex eadem massa est cui non datur: malum vero merito et debitum redditur, quia in massa perditionis malum malo non male redditur." Sensus obvius est, haec loqui Augustinum de iis, qui adhuc peccati originalis rei sunt. Agitur enim de vocatione, quam cur non accipias pro prima gratia nulla est ratio, cum sermo sit de reis obstrictis peccato originali. Idem docet Epist. CLXXX.

ad Paulinum, nn. 16. 17. et Epist. CXC, ad Optatum nn. 9. 10. Epist. CXCLV ad Sixtum n. 4. alibique. Cf. Faure in Enchirid. ad caput 55. Huc pertinet quod ait De Dono persev. c. 8. »Cur, inquit, gratia Dei non secundum merita hominum datur? respondeo, quoniam Deus misericors est. Cur ergo, inquit, non omnibus? et hic respondeo, quoniam Deus iudex est." Nempe existente peccato originali, existit ratio cur Deus possit hominem damnare ideoque et gratiam negare, ita ut si conferat, id totum sit ex divina liberalitate et misericordia, quod probare vult Augustinus.

Hinc cum disserte quaestionem facit de iis, in quibus iam peccatum originale remissum est, non ex eo rationem petit gratiae perseverantiae negatae. Ita De Dono persev. c. 8. n. 19. proposita hac quaestione; cur quibusdam, qui eum coluerunt bona fide, perseverantiam usque in finem non dedit? respondet »cur putas nisi quia non mentitur qui dicit: ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis etc." Indicat scilicet rationem ex iis ipsis petendam esse, qui peccato suo desciverunt. Ideo ibid. n. 21. duas classes constituit eorum, quibus huiusmodi beneficia a Deo negantur, nempe parvulorum, qui adhuc originali peccato obstricti sunt et aetate grandium tum impiorum tum piorum, significans non de omnibus eodem modo esse loquendum. Et sane rediens ad quaestionem cur ex duobus piis alteri perseverantia detur, alteri non detur, recurrit rursus ad verba Ioannis, tum subdit: »non erant in Christo electi ante constitutionem mundi, non erant in eo sortem consecuti, non erant praedestinati secundum propositum eius, qui universa operatur etc." quibus verbis sola gratuitas praedestinationis perseverantiae declaratur.

VI. Nihilominus distinguenda sunt adhuc duo. Aliud enim est docere: iusto negatur perseverantia *propter moticum* hoc, quod est peccatum originale, quod tamen remissum fuit, aliud: supposita gratuitate perseverantiae, quae est ratio cur sine iniuria possit negari, assumere peccatum originale ad demonstrandum *magis immerito* conqueri hominem lapsum de negata perseverantia, quam si mansisset integer. Nam hic alter discursus huc redit. Quo iure quis conqueritur quod ei perseverantia non detur, cui poterat merito et prima gratia negari, qua negata, etiam perseverantia fuisset negata? quo argu-

mento non dicitur quod peccatum originale remissum sit moti-
vum Deo negandi gratiam perseverantiae, sed solum ostenditur
quam immerito conqueratur homo pro negato bono aliunde
indebito, cui totum nempe prima gratia et perseverantia po-
terat negari. Ita arguere videtur Augustinus Op. imp. L. II.
c. 142. cf. Faure loco citato.

VII. Cum vero seposita quaestione de iustitia Dei quaeri-
tur simpliciter cur Deus non omnibus, cum possit si velit,
gratiam conferat, respondet Augustinus, inscrutabilia esse indi-
cia Dei. De Dono persev. n. 21. »Ex duobus parvulis originali
peccato pariter obstrictis, cur iste assumatur, ille relinquatur
et ex duobus aetate iam grandibus impiis, cur iste ita vocetur,
ut vocantem sequatur; ille autem aut non vocetur (praedica-
tione fidei) aut non ita vocetur; inscrutabilia sunt iudicia Dei.»
(Cf. et L. I. ad Simplie. q. 2. n. 17. idque frequenter Augu-
stinus tradit vel iis verbis, vel similibus, exclamans nempe
cum Apostolo: *o altitudo divitiarum! et numquid iniquitas
apud Deum?*)

Attamen ut quodammodo haec inscrutabilia iudicia Augu-
stinus tueatur, monet ex hac diversa distributione gratiarum
hunc effectum consequi, sive hoc bonum obtineri, quod magis
manifesta fiat gratiae gratitas; nam si omnibus daretur,
videretur veluti connexa cum natura et debita et ita maiori
cum humilitate et gratitudine qui eam accipiunt ferantur in
Deum. Enchir. c. 99: »Videt, si capit (verba Apostoli Rom.
IX. 20. 21.), universum genus humanum tam iusto iudicio in
apostatica radice damnatum, ut etiamsi nullus inde liberaretur,
nemo recte posset Dei vituperare iustitiam et qui liberantur
sic oportuisse liberari, ut ex pluribus non liberatis atque in
damnatione iustissima derelictis, ostenderetur quid meruisset uni-
versa conspersio et quo etiam istos debitum iudicium Dei duc-
ceret, nisi eis indebita misericordia subveniret; ut volentium
de suis meritis gloriari omne os obstruatur et qui gloriatur
in Domino gloriatur.» Cf. et epistolam ad Paulinum Nolanum
n. 22. 24. 25.

Porro, ut iam monuimus, haec non sunt accipienda de
negatione gratiae vel providentiae necessariae pro salute cui-
usque hominis; nam hoc pugnat cum certa doctrina Augustini
de voluntate salvifica universali. Cf. n. 111.

Iam vero docet Augustinus hoc modo liberationis oportuisse
uti, ut plures non liberando ostenderetur quid universum genus
humanum meruisset. Liqueat 1) hanc *non liberationem plurium*
non esse medium necessarium ad illud ostendendum, quod aliis
modis poterat manifestari. Liqueat 2) tum ex ipsa phrasi tum
ex rei natura *non liberationem et damnationem* esse obiectum
non voluntatis Dei intendentis illud, sed solum permittentis.
Quare 3) *ostensio meriti* generis humani non est finis intentus
per damnationem plurium; tunc enim haec medium esset et
intenta a Deo: sed est *ratio convenientiae* permissionis, quod
plures damnentur. Unde 4) illud *oportuisse* non significat nec-
essitatem adhibendi hunc modum ad illud ostendendum, sed
solum convenientiam. Et sane si permissio haec necessaria
fuisset, iam non dicerentur esse *inscrutabilia iudicia* Dei in
huiusmodi permissione: pateret enim evidens ratio. Assertit
proinde 5) Augustinus conveniens fuisse Deo (ita tamen ut et
oppositum fuisset conveniens Deo, si is voluisset) permittere
plurium perditionem, quemadmodum generatim Theologi docent
permissionem malorum moralium convenientem esse Deo; quia
praeterquam quod non obligatur ad malum morale impediend-
um, adest ratio sive conditio sufficiens exercendi iuris huius
quod habet permittendi, nempe bonum aliquod, quod in sui
gloriam ex malo elici potest. Deus enim malum morale per-
mittere potest, quia non tenetur impedire; oportet tamen ut
ex malo permissio aliquod bonum elici possit: hoc autem bo-
num non est quidem finis intentus a Deo cum malum vult
permittere, sed est veluti conditio ut suum ius permittendi
mala exercere possit. Itaque Augustinus docet conveniens fuisse
permittere plures damnari, quia ex hoc malo permissio illud
bonum colligi poterat, ut evidentius cognosceretur gratuitas
gratiae. »Hinc intelligunt (contr. duas epist. Pelagg. L. IV.
c. 6.) vasa misericordiae, quam gratuita illis misericordia
praebeatur, quod irae vasis, cum quibus est eis perditionis
causa et massa communis, ira debita et iusta rependitur.»

VIII. Ad alteram quaestionem, nimirum si non omnibus
gratia datur, cur tamen huic potius quam illi datur, e. g.
cur potius Petro quam Iudae? brevior est et expeditior Au-
gustini responsio: h. e. nullam huius rei rationem excogitari
posse, spectare id ad inscrutabilia iudicia Dei. De Dono persev.

c. 8. »Si iam, inquit, oportebat, ut damnatis non omnibus, quid omnibus deberetur ostenderet atque ita gratius suam gratiam vasis misericordiae commendaret: cur in eadem causa me quam illum potius puniet aut illum quam me potius liberabit." Respondet Augustinus »Hoc non dico, si quaeris quare, quia fateor me non invenire quid dicam." Contr. duas epist. Pelag. L. IV. c. 6. n. 16. »Sed quare istos homines oves facit et istos non facit, apud quem non est acceptio personarum? Ipsa est quaestio, quam beatus Apostolus curiosius quam capacius proponentibus ait: o homo, tu quis es qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui se fluxit: quare sic me fecisti? Ipsa est quaestio, quae ad illam pertinet altitudinem, quam perspicere volens idem Apostolus quodammodo expavit et exclamavit: *o altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei: quam inscrutabilia sunt iudicia eius et investigabiles viae eius!*" Cf. et epist. 194^m. ad Sixtum. n. 23.

Adverte eodem in loco Augustinum subdere: »Grata ergo sit nobis eius gratuita miseratio, etiamsi haec profunda insoluta sit quaestio. Quae tamen (quaestio) eatenus solvitur, quatenus eam solvit Apostolus dicens: si autem Deus volens ostendere iram et demonstrare potentiam suam, attulit (sustinuit) in multa patientia vasa irae, quae perfecta sunt (apta) in perditionem et (deest vocula *et* in vulgata) ut notas faceret divitias gloriae suae in vasa misericordiae, quae praeparavit in gloriam. Ira quippe non redditur nisi debita, ne sit iniquitas apud Deum: misericordia vero etiam cum praebetur indebita, non est iniquitas apud Deum." Verum haec Augustinus dicens videtur a quaestione speciali *cur hic potius quam ille* salvetur, ad generalem transire, *cur non omnes salvantur*. Huius enim propria est responsio Pauli. Cf. Card. Toletum Comment. in Epist. ad Rom. in h. l.

Iam vero ex his, quae hactenus ex Augustino attulimus, constat diversam distributionem gratiarum in mysterio esse positam. Et sane reddatur ratio cur non omnibus eae gratiae donentur, quibus ii salvi infallibiliter fierent, si eae conferrentur; cur potius huic quam illi ea series gratiarum efficacium conferatur: etsi aliquid pro priore quaestione afferri possit, tamen nihil pro secunda nec quod pro priore affertur explorare animum potest, nisi ad occultam Dei voluntatem recursus fiat.

Mysterium autem istud est mysterium divini consilii et beneplaciti mysteriumque vocatur: quia nequit creatura scrutari et nosse consilia Dei. Porro res, quae huic mysterio subest, vel est absoluta praedestinatio ad gloriam ante praevisa merita, quae praedestinatio necessaria sit ut quis salvetur nec tamen spectet ad omnes, vel est collatio gratiarum ab intrinseco efficacium quae necessariae sint ut actus salutare sint, nec tamen rursus omnibus dentur, vel est differens pro Dei arbitrio distributio gratiarum, ut omnibus quidem sufficientes dentur, sed non omnibus eadem ubertate nec omnibus eae, quae praevisae sunt effectum suum praesertim perseverantiam consequutur. Atqui non primum; quia etsi per se ea praedestinatio non repugnet et forte pro pluribus detur, repugnat quod ea sit necessaria et tamen pluribus negetur. Non secundum; tum quia primum supponit, tum quia talis gratia non datur, tam quia Augustinus ceterique Patres, qui disputantes cum Pelagianis, mysterium praedestinationis gratiae praedicabant, de modo speciali, quo gratiae intrinseca vis operetur in voluntate, nullam controversiam habuerunt; non ergo ad rationem talis gratiae pertinet quod ipsi docent de mysterio praedestinationis. Restat ergo tertium. Et sane huc spectant omnia Augustini dicta, quibus mysterium fatetur. Inscrutable enim esse ait, quare hic vocetur, ille non vocetur, huic ita suadeatur ut persuadeatur, illi non ita, cur hic vocetur quomodo aptum est ei ut sequatur vocantem, non ita ille, cur hic fiat ovis, non ille etc. Atqui haec exhibent distributionem gratiarum differentem. Ergo.

FINIS.

